

CARPE

UPPDRAG & YRKESROLL

Barn- &
ungdomsverksamhet

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

UPPDRAG OCH YRKESROLL BARN- OCH UNGDOMSVERKSAMHET

Läsanvisning och bakgrund

Uppdrag och yrkesroll – barn och ungdom är en beskrivning av vad det innebär att arbeta med stöd och service till personer med funktionsnedsättning och vilka yrkeskrav som kan ställas. Det finns beskrivningar av uppdrag och yrkesroll för barn- och ungdomsverksamhet, boende, daglig verksamhet, personlig assistans och socialpsykiatri.

Uppdrag och yrkesroll – barn och ungdom är ett komplement till och bör användas tillsammans med **Carpes yrkeskrav - generella kunskaper för medarbetare inom verksamhetsområdet Stöd och service till personer med funktionsnedsättning**. De innehåller de grundläggande kunskaper som behövs inom området.

Målet är att Carpes yrkeskrav tillsammans med Uppdrag och yrkesroll ska kunna användas för olika syften och på olika nivåer. Exempel på användningsområden finns i inledningen av Carpes yrkeskrav. Precis som Carpes generella yrkeskrav är framtagna i en process med hjälp av en arbetsgrupp har Uppdrag och yrkesroll för de olika verksamhetsområdena tagits fram på samma sätt. Arbetsgrupper med chefsrepresentation från olika kommuner i Stockholms län har med utgångspunkt i frågan: Finns det specifika yrkeskrav som kan ställas kring de olika verksamhetsområdena? Frågan var öppen och processen i de olika grupperna var för sig men också tillsammans ledde fram till att det var mer som förenade när det gällde yrkeskraven än vad som skilde dem åt. Deltagarna i arbetsgruppen såg också snart i processen att det i de olika uppdragen och yrkesrollerna fanns något särskilt att fånga och formulera. Något som skulle kunna vara användbart på olika nivåer och i olika syften vilket resulterade i det här materialet.

UPPDRAG

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS 9.9§ ger barn och unga rätt till olika insatser. Insatserna är:

- Biträde av personlig assistent 9§2 LSS
- Korttidsvistelse utanför det egna hemmet 9§6 LSS
- Korttidstillsyn för barn över 12 år 9§7 LSS
- Bostad med särskild service för barn eller ungdomar, 9§8 LSS

Nedan kallas insatserna gemensamt för "barn- och ungdomsverksamhet".

Det övergripande målet i lagen är att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Målet är att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Insatsen enligt LSS är ett medel att uppnå detta mål. Resultatet i utförandet ska leva upp till de mål som lagstiftningen sätter. De är utgångspunkten i uppdraget tillsammans med den enskildes önskemål och behov. I lagstiftningen finns uppdragets värdegrund tillsammans med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, FN:s barnkonvention samt kännedom om funktionshinderområdets historia.

I FN:s barnkonvention finns huvudprinciperna om barnets lika värde, barnets bästa, barnets rätt att överleva, leva och utvecklas, samt barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade. Mer att läsa om barnkonventionen och LSS samt barnperspektivet finns i Socialstyrelsens handbok om Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning. Det som är viktigt att ha med sig i arbetet med barn och unga är att det i LSS även finns ett familjeperspektiv. Familjeperspektivet innebär att barnet är en del av familjen och att man som professionell måste förhålla sig till att barnet och familjen måste ses i ett sammanhang och deras intressen som samstämmiga.

All verksamhet börjar med en beställning från biståndshandläggaren som fattat ett beslut om insats utifrån en ansökan från den enskilde. Beställningen är grunden för uppdraget som verksamheten ska verkställa. I den ska det finnas en beskrivning av vad den enskilde behöver och önskar för stöd i sin insats. I genomförandeplanen beskrivs hur stödet och insatsen ska utformas. Genomförandeplanen upprättas tillsammans med barnet/ungdomen och dess föräldrar. Barnets eget perspektiv är viktigt när stödet planeras.

Arbetet med barn och unga innebär att medarbetaren möter barn och unga i olika åldrar och i olika utvecklingsfaser. Det kan röra sig om barn och unga i alla åldrar, från yngre barn till unga som är på väg in i vuxenlivet och unga vuxna.

Medarbetaren möter även föräldrar och syskon till barn och unga. Det är föräldrar som utifrån sitt föräldraansvar har ansvaret för barnets bästa och därmed är samverkan med föräldrarna en viktig del i verksamheten.

När barnet kommer in i vuxen ålder, vid 18 år, sker förändringar i föräldraansvaret. Då barnet blir myndigt behöver det klargöras hur informationen till och kontakten med föräldrarna ska se ut i den nya situationen.

Barn och unga med funktionsnedsättning har ofta ett stort nätverk med kontakter. I nätverket kan ingå far- och morföräldrar, skolor, Habilitering och hälsa, arbetsterapeuter, med flera. Att stödja barn och unga med funktionsnedsättning medför ofta kontakter med skolan. Inom personlig assistans kan det till och med medföra att vara ett stöd i skolan och skolarbetet. Medarbetaren behöver ha god kunskap om lagstiftning kring sekretess och att samtycke om avvikelse från sekretess kan behöva klargöras för att samverkan med andra ska kunna fungera. I några av insatserna vistas barn och unga mycket i grupp. Dessa grupper kan vara heterogent sammansatta, såväl ålder som utvecklingsnivå kan variera stort i gruppen. Verksamheterna påverkas även av faktorer som skollov och andra ledigheter från skolan. I till exempel korttidsvistelse och/eller korttidstillsyn påverkas och förändras verksamhetens karaktär under skolloven.

Kommunikation med föräldrarna är en förutsättning för att stödet till barn och unga ska fungera bra. Dokumentation är en viktig del i kommunikationen och en viktig källa för föräldrarna att följa och kunna engagera sig i sitt barns utveckling.

YRKESROLL

Medarbetaren ska i sin yrkesroll ha faktisk kunskap om barnets/ungdomens funktionsnedsättning och dess konsekvenser i vardagen. Som medarbetare är det viktigt att man är medveten om sin yrkesroll och kan reflektera kring både sitt egna förhållningssätt mot barnet/ungdomen och om rollen som stödperson. I yrkesrollen ska man visa respekt och kunna visa en empatisk förmåga gentemot den enskilde. Med empatisk förmåga menas att man ska kunna sätta sig in i personens liv. Medarbetaren ska kunna diskutera på ett reflekterande sätt tillsammans med sina kollegor för att därigenom skapa ett gemensamt förhållningssätt utifrån varje barns och ungdoms situation. En reflekterande yrkesroll är viktigt för att vara lyhörd för vad personen önskar och kan behöva för stöd. Det är viktigt att kunna kommunicera med barnet/ungdomen på dess egna villkor och därigenom främja och stärka den enskildes delaktighet och inflytande. Sammantaget ger det kvalitet och utvecklingsmöjligheter för personen i sin egen vardag. Maktbegreppet är ett komplicerat begrepp när man ska ge stöd och service. Medarbetarens relation till den enskilde bygger i grund och botten på ett ojämnt maktförhållande och i sin yrkesroll behöver man medvetandegöra och problematisera kring begreppet.

Den enskilde har rätt till ett professionellt bemötande och som medarbetare behöver man reflektera över vad ett professionellt bemötande innebär, var gränserna för det egna professionella bemötandet går samt hur man värnar om den egna integriteten och egna värderingar.

Inom barn- och ungdomsverksamheter möter man ofta barn och unga som befinner sig i olika faser i livet och med olika funktionsnedsättningar. Detta gäller främst då verksamheten bedrivs i grupp. Som medarbetare i sådana verksamheter behöver man kunna växla snabbt och flexibelt i bemötande och förhållningssätt för att kunna möta och bemöta varje barn/ungdom utifrån deras förutsättningar. Medarbetarna behöver ha goda kunskaper om utvecklingsfaser, från barn till vuxenålder. Man behöver även ha breda kunskaper om olika funktionsnedsättningar och dess konsekvenser i och med att man som medarbetare möter barn och unga med olika funktionsnedsättningar.

De barn och unga man möter funderar ofta mycket på de funktionsnedsättningar de har och de konsekvenser det medför för dem. Frågor om relationer, sexualitet, religion, framtidsdrömmar är andra frågor som väcker många tankar. Som medarbetare behöver man därför vara empatiskt, lyhörd och ha tålamod för att kunna stödja barn och unga i deras frågor.

Det krävs att man som medarbetare själv har reflekterat över egna värderingar och fördomar för att kunna bemöta barn och unga med respekt och utifrån deras perspektiv. Inte sällan medför barn och ungas frågor etiska dilemman i hur man ska svara och bemöta barn och unga i deras situation.

Det är inte ovanligt att barn och unga är aktiva inom de sociala medier, spelar dataspel och använder sig på annat sätt av datorer och teknik. Som medarbetare krävs det att man har datakunskap och kunskap om de sociala medierna. Man ska ha en insikt i de möjligheter till självständighet som finns med hjälp av datorer och teknik men också i den utsatthet som det kan medföra.

Kontakt med anhöriga är en viktig förutsättning för att stöd och service ska fungera för såväl barnet/ungdomen som deras familj. Medarbetare behöver kunna möta föräldrarna utifrån förståelse för deras situation och de konsekvenser som barnets/ungdomens funktionsnedsättning medför för familjen samt den sorgeprocess det kan innebära för föräldrarna.

Det kan förekomma att man som medarbetare hamnar i lojalitetskonflikt då barnet/ungdomen vill något annat än vad föräldrarna vill. Särskilt inom personlig assistans krävs det att medarbetaren har en tydlig bild av sin yrkesroll och inte tar över föräldrarollen.

Medarbetarna behöver ha en god kunskap om vilka stödinsatser som finns och var man kan få hjälp med frågor om insatser. Föräldrarna har ofta frågor om olika insatser och som medarbetare kan man behöva guida föräldrarna till instanser där de kan få hjälp. Framförallt inom de insatser som bedrivs i hem- eller boendemiljö kan det ingå att stödja barnet i skolmiljö och skolarbetet. I sådana situationer är förståelse och insikt i läroplanen och de mål eleven har, ett stöd i arbetet.

I arbetet med barn och unga ställs det krav på att kunna arbeta på ett pedagogiskt sätt så att barnet/ungdomen får förutsättningar att utvecklas. Samtidigt är det viktigt att kunna göra bedömningen av de kravnivåer som ställs, varken för låga eller för höga krav gagnar barnets/ungdomens utveckling positivt. Det är viktigt att kunna ha ett pedagogiskt arbetssätt när det gäller att arbeta med grupper i de fall verksamhet bedrivs i grupp.

För barnet/ungdomen är lek, social tillvaro och fritidsaktiviteter viktiga och därför behöver man som medarbetare kunna vara kreativ och inspirerande för att kunna motivera barn och unga då det behövs. Man behöver också kunna planera aktiviteter tillsammans med barnet/ungdomen.

Kommunikation är en viktig förutsättning för delaktighet och självbestämmande. I verksamheter för barn och unga kan man möta barn och unga med olika sätt att kommunicera och som använder olika former av kommunikationsstöd. Som medarbetare i dessa verksamheter behöver man ha en bred kunskap om de olika kommunikationsmetoder och kommunikationsstöd som finns och kunna använda sig av dessa.

Verksamheter för barn och unga är ofta i ständig förändring, bland annat till följd av barn och ungas utveckling och växlingar i gruppen. Bemanningen i dessa verksamheter behöver anpassas efter dessa förändringar men också efter de varierande behov som finns till exempel vid skollov eller då nya barn/unga kommer till verksamheten. Som medarbetare behöver man kunna vara flexibel och anpassningsbar och ta dessa förändringar på ett positivt sätt. Man behöver även ha ett lösningsfokuserat förhållningssätt för att kunna hitta lösningar för förändringar i verksamheten.

Barn och unga med funktionsnedsättning har för det mesta många kontakter och ett stort nätverk med olika stödpersoner. Det kan till exempel vara kontakter med Habilitering och Hälsa, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, skolans personal, med flera. Som medarbetare kan det krävas att man är med vid möten med dessa personer och stödjer barnet/ungdomen i dessa kontakter.

Yrkesrollen har, i ett historiskt perspektiv, ändrats och kommer även att ändras framöver. Utifrån kunskap om samhällsutvecklingen, olika syn på hur stödet till personer med funktionsnedsättning ska utformas och vad yrkesrollen ska innehålla behöver man kunna reflektera över sin yrkesroll utifrån grundläggande frågor som; För vems skull är jag på jobbet? och Vilket uppdrag har jag?

